

Weinig bomen zijn zo beladen met symboliek en verhalen als de treurwilg. En we hebben er nogal wat in het park. Ze staan eigenlijk overal aan de waterkanten van alle waterpartijen, vaak zwaar overhangend boven de vijver. Zo zwaar zelfs, dat ze gekapt moeten worden, helaas. Het bordje met specificaties over de soort is geplaatst direct rechts na het bruggetje, als je van het station af het park in komt wandelen.

Uiterlijk

Om het meteen maar ingewikkeld te maken: er zijn verschillende soorten treurwilgen. Je hebt de "gewone" treurwilg, de *Salix babylonica*, (of *Salix pendula*) en de gele treurwilg, die een kruising is van de gewone treurwilg en de *Salix Alba*. De gele treurwilg wordt tegenwoordig verreweg het meest aangeplant. De afhangende takken en twijgen van de gewone treurwilg zijn bruin, die van de gele treurwilg geel. Beide soorten worden groot, wel tien meter.

Wilgen zijn vroege bomen. Als het hele park nog in wintertooi gehuld lijkt te zijn, worden de twijgen al door een lichtgroen waas van bladeren omgeven. De bladeren zijn lang en smal, aan de bovenkant groen, aan de onderkant wat blauwachtig groen. Treurwilgen zijn dus heel decoratief, geen wonder dat ze zo vaak aangeplant worden in parken. Hun schilderachtige, elfachtige, zwierende slierten deinen op het kleinste zuchtje van de wind mee, of hangen statig en roerloos tot in het water. Meestal worden wilgen niet erg oud, ongeveer 50 jaar, maar omdat het snelle groeiers zijn, kunnen zij in die tijd toch enorme bomen worden.

Herkomst

Gewone wilgen komen overal op de wereld voor behalve, misschien merkwaardigerwijs, in Australië. Er zijn ongeveer 400 à 500 wilgensoorten en de meeste daarvan vind je op het noordelijke halfrond. Na de ijstijden behoorden de wilgen tot de eerste verhoude planten die zich in Nederland vestigden, het waren toen vooral kruipende soorten.

De treurwilg wordt al vele eeuwen in Azië gekweekt en dook in Europa voor het eerst op in Frankrijk rond 1675. Linnaeus trof de boom in 1735 aan op de Hartekamp in Nederland. Tegenwoordig is de gele treurwilg, *Salix sepulcralis Chrysocoma*, de algemeen geplante treurwilg. De gele treurwilg is in 1881 in China ontstaan.

Het woord *wilg* is (zegt men) afgeleid van het Angelsaksische "*welig*" wat te maken heeft met buigzaamheid. Maar anderen beweren dat het woord van het oud-Hoogduitse "*wida*" of het La-

tijnse "*vieo*" (=vlechtwerk) afstamt. *Salix* is afgeleid van het Oudindische "*salila*" wat "*water*" betekent. Andere Nederlandse streeknamen voor de wilg zijn: sappeipenholt, warf, wedele, wie en fluitjeschijt.

Eigenschappen

Alle wilgen zijn pioniersoorten en hebben veel licht nodig. Ze houden van een vochtige bodem en groeien zeer snel. Wilgen zijn tweehuizig, dat wil zeggen dat de mannelijke en vrouwelijke bloemen (katjes) aan verschillende bomen voorkomen. Soms echter lijkt de treurwilg eenhuizig te zijn, hoewel dan meestal alleen maar een "huis" overheerst bij de boom. Ze bloeien vroeg in april. Hun stuifmeel en nectar zijn een belangrijke energiebron voor de insecten die dan al rondvliegen, zoals hommels, solitaire bijen en ook sommige vlindersoorten. De bladeren verschijnen gelijk met de bloei. De wilg maakt vruchtpluis dat door de wind wordt verspreid. Deze pluizige zaden zijn maar kort kiemkrachtig. De meeste soorten worden dan ook vermenigvuldigd door stekken.

Wat je niet moet doen met een treurwilg, is snoeien. Op de plaats van het afzagen gaat een raar soort stekelvarken groeien, een ordeloze, hopeloze wirwar van takken en de mooie afhangend slierten zijn voorgoed verdwenen. Je kunt de treurwilg wel "opkronen", dat wil zeggen de lagere takken wegsnoeien. Maar dan moet je de zaagwonden goed met boombalsem behandelen om rot te voorkomen.



Bijzonderheden

Het hout van wilgen wordt al eeuwenlang gebruikt voor het vervaardigen van erfafscheidingen, vlechtwerk, het maken van kisten, houtwol, houtskool en cricketbats. Eskimo's gebruikten voor het geraamte van hun kajaks wilgenhout. In combinatie met leem werden wilgentakken gebruikt bij de bouw van vakwerkhuisen. Wil-

genrijshout wordt tegenwoordig ook tussen palen gevlochten voor het aanleggen van milieuvriendelijke oevers.

Wilgenbast gebruikte men vroeger tegen reumatiek en jicht. Door op een stukje bast te kauwen, kun je pijn verlichten. Daar zit namelijk salicine in, hoofdbestanddeel van aspirine. De treurwilg in je open haard opstoken is een minder goed idee, omdat hij slecht hardhout levert. Het hout geeft weinig warmte en is zo opgebrand.

Maar de symboliek van de treurwilg is veel belangrijker en die symboliek is zeer wijdverbreid. Hier een kleine bloemlezing. De wilg is symbool van vruchtbaarheid door zijn welige groei, maar ook van ongelukkige liefde en de dood. De Germaanse god Vidharr woonde in een wilgenbosje. Bij de Kelten is de wilg gewijd aan de godin Ceridwen. Bij de Grieken staat de wilg in verband met de watermagie van de godin Helige. Zeus en Hera zouden onder een wilg geboren zijn.

De zevende dag van het Joods loofhuttenfeest heet wilgendag. In de Bijbel is de wilg een treurboom. Judas zou zich opgehangen hebben in een wilg en Jezus zou geslagen zijn met wilgenroeden. Dan zouden er ook nog heksen en spoken in wilgen wonen en die bomen gebruiken om bezems en toverstokjes te maken. Maar door wilgenbladeren in het eerste badwater van de baby te doen, zou het kind juist beschermd worden tegen ziektes. Zweedse vrouwen plukken nog steeds op 1 mei wilgentakken die ze in de stal ophangen om het vee te beschermen.

Er is zelfs een passielegende met de wilg in een hoofdrol. "Vanuit Pilatus' huis werd Christus naar de heide gevoerd, waar sinds oude tijden de geselzuil (galg) stond. De Heer werd van zijn kleren beroofd en aan de kolom gebonden, terwijl de Joden naar een Wilg liepen en daarvan twijgen voor geselroeden sneden. Bedroefd zag Christus het na en zuchtte "Treure, Wilg, treure". En sindsdien treurt de Wilg en hangen zijn twijgen laag op de grond. "

Tot slot

En dan maakt de wilg ook deel uit van de Keltische boomkalender. Wilgenmensen (in de eerste weken van maart en september geboren) zijn mooi, melancholiek, attractief en empatisch. Zij reizen graag. Zij zijn dromers en tegelijk rusteloos. Zij zijn gemakkelijk te beïnvloeden, (waaien mee met de wind) maar houden er niet van om naar de pijpen van anderen te dansen (vallen toch niet gauw om).

De afgelopen jaren zijn de treurwilgen in het park krachtig onder handen genomen door de

dienst onderhoud. Daarbij zijn er een paar verdwenen en een paar flink ingekort. We weten dat het moet, maar toch; het is altijd jammer als er weer een boom, of zelfs maar een tak moet verdwijnen, zeker van zo'n karakteristieke boom als de treurwilg.

De ziel van de treurwilg

(www.beleven.org/verhaal/de_ziel_van_de_treurwilg). Een boeddhistisch verhaal over een boomgeest uit Kyoto (Japan)

De samoerai Matsoedeira had in zijn tuin in Kyoto een wilg staan waarvan de neerhangende takken met zilvergrijze bladeren waren bedekt. Hij was bijzonder trots op deze boom, en hij vergat nooit zijn bezoekers er op te wijzen. "Is het geen schoonheid?" zei hij dan. "Hebben jullie ooit zo'n prachtboom gezien?" De bezoekers keken er vol bewondering naar, schudden hun hoofd en zeiden dat zij de eerste boom die deze overtrof, nog moesten zien.

Op een gegeven moment werd de vrouw van de samoerai ernstig ziek. Geen enkele dokter in de stad kon de aard en de oorzaak van haar ziekte vaststellen. Even later struikelde zijn zoontje over een boomstronk en brak zijn rechterbeen. Matsoedeira vroeg zich bezorgd af of dit misschien aan de kwade invloed van de wilgenboom was te danken. Voor alle zekerheid besloot hij de boom te kappen en hij sprak er met zijn buurman, de samoerai Inabata over. "Nee, doe dat alsjeblieft niet!" meende deze. "Het is zonde van zo'n mooie boom. Verkoop hem aan mij; hij zal een sieraad voor mijn tuin zijn." Matsoedeira ging ermee akkoord en met de nodige voorzorgen werd de wilg overgeplant naar de tuin van zijn buurman. De boom paste zich hier wonderlijk goed aan en groeide nog eens zo hard.

Inabata was weduwnaar en had geen kinderen. Toen hij op een morgen door zijn tuin wandelde, zag hij onder de wilg een vrouw van uitzonderlijke schoonheid staan. Hij vroeg zich af hoe die vrouw daar zo ongemerkt was gekomen en wie zij was. Niettemin groette hij haar beleefd en nodigde haar uit bij hem een kop thee te drinken. Dit nam zij graag aan en zij volgde hem naar binnen. Zij praatten honderd uit en Matsoedeira moest bekennen dat hij nog nooit zo'n verstandige en charmante vrouw had ontmoet. Na het derde kopje thee vroeg de vrouw hem ineens of hij er niet voor voelde met haar te trouwen. Nu, daar keek de samoerai wel even van op, maar hij overdacht tegelijkertijd dat de kans om te hertrouwen voor zo'n oude vrijgezel vrij gering was en nam het aanbod dus met



beide handen aan.

Niet lang daarna trouwden zij. Op het huwelijksfeest waren niet alleen talrijke samoerai met hun vrouwen aanwezig, maar ook de daimyo van de stad en een aantal priesters van de Sanjoegendo-tempel, waar het huwelijk was ingezegend. Binnen het jaar schonk zijn echtgenote hem een zoon, die zij Yanagi (de wilg) noemden. De familie leefde enkele jaren in voorspoed en geluk, en dit had tot het einde van hun leven kunnen duren, wanneer er niet iets bijzonders was gebeurd.

In de Sanjoegendo-tempel - het heiligdom dat 33 333 beelden van Kannon, de godin van het medelijden, bevat - was een pilaar ingestort. De daimyo van Kyoto overlegde met de priesters wat er aan gedaan moest worden. Iedere priester had er zijn eigen mening over, maar de abt zei dat de pilaar alleen maar hersteld kon worden door de stam van een grote treurwilg. De daimyo vroeg of de wilg van Inabata niet geschikt was, maar de abt meende dat men eerst de omvang en de hoogte moest meten. Dat gebeurde en de abt liet de daimyo weten dat deze boom geschikt was bevonden. De daimyo gaf toen bevel de wilg te kappen. Ofschoon het Inabata aan het hart ging, moest hij buigen voor de wil van zijn heer en meester.

Toen zijn vrouw het nieuws vernam, werd zij bleek en kreeg tranen in haar ogen. "Je hebt mij nog nooit gevraagd waar ik vandaan kwam," zei zij met een treurige stem. "Ik heb dit geheim altijd willen bewaren, maar nu moet ik het je wel vertellen: ik ben de ziel van de treurwilg! Toen je indertijd jouw buurman ervan weerhouden hebt mij om te kappen en toen je mij in jouw tuin hebt overgeplant, was ik zo dankbaar dat ik besloot met je te trouwen om nog dichterbij je te zijn. Nu weet ik dat ik moet sterven, omdat jij je niet mag verzetten tegen de wil van je meester. Het zal mij heel moeilijk vallen van je te scheiden, maar het beste dat ik bezit, laat ik bij jou achter: onze kleine oogappel Yanagi. Hij zal je vertroosten, wanneer ik er niet meer ben."

Toen Inabata deze woorden hoorde, spoedde hij zich meteen naar zijn heer en smeekte hem de boom, die op zo'n geheimzinnige wijze met zijn leven verbonden was, te willen sparen. Vergeefs, want de prins die bang was de abt te mishagen, weigerde pertinent zijn beslissing te herroepen. Op een morgen meldde zich een groep houthakkers die de samoerai mededeelden dat zij op hoog bevel de opdracht hadden de wilg in zijn tuin te kappen. "Wacht nog even!" zei Inabata, "ik heb zojuist een verzoek aan de keizer gericht om de boom te sparen." De houthakkers

schenen er geen aandacht aan te schenken en togen meteen aan het werk. Toen Inabata de eerste bijlagen hoorde, ging hij naar zijn vrouw en omhelsde haar. Maar zij maakte zich uit zijn omarming los en vloog naar de wilg, waarin zij verdween. Inabata volgde haar en zag dat de wilg met een zware plof op de grond viel.

De houthakkers probeerden de stam weg te slepen, maar zij konden er geen beweging in krijgen. Zij waarschuwden de priesters die even later arriveerden, gevolgd door een schare gelovigen, wel driehonderd in getal. Zij bevestigden zware touwen aan de stam en trokken er met alle macht aan, maar de boom week geen centimeter van zijn plaats. Niets scheen te helpen: de boom leek nog zwaarder dan graniet. Op dat moment kwam Yanagi naar buiten, liep naar de stam toe en streelde de zilvergrijze bladeren. Hij greep een uitstekende tak en zei: "Kom!" Hij trok aan de tak en de stam gleed over de grond of hij zo licht als een veertje was! Voortgetrokken door het handje van de jongen liet de zware stam zich gewillig naar de tempel brengen. Daar stonden al honderden timmerlieden klaar om de boom te bewerken en op de plaats waar de ingestorte zuil gestaan had, neer te zetten.

Zo werd de tempel Sanjoegendo weer in zijn oude luister hersteld, en Inabata, hoewel hij nog lang over het verlies van zijn vrouw treurde, kon er uiteindelijk vrede mee hebben, omdat hij wist dat de ziel van zijn vrouw een hogere